

Тема 2

Аналіз економічного потенціалу підприємства

1. Оцінка майнового потенціалу підприємства

2. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства

3. Аналіз фінансової стійкості підприємства

1. Оцінка майнового потенціалу підприємства

Майновий потенціал характеризується розміром, складом і станом засобів, якими володіє підприємство.

Порядок проведення оцінки майнового потенціалу підприємства

I. Загальне ознайомлення з даними балансу.

Оцінюється зміна валюти балансу, ознаки нормального балансу, виявляються так звані “хворі” статті звітності.

За необхідності можна здійснювати додаткове коригування статей балансу на індекс інфляції.

Оцінюючи *перший розділ активу балансу*, необхідно враховувати, що:

- значна частка приросту **нематеріальних активів** у зміні загальної величини необоротних активів характеризує обрану підприємством стратегію як *інноваційну*, оскільки вкладаються кошти в патенти, ліцензії, іншу інтелектуальну власність;
- якщо **виробничі основні засоби та незавершене будівництво** займають найбільшу частку в необоротних активах, то це може свідчити про орієнтацію на створення матеріальних умов для *розширення основної діяльності підприємства* (при цьому, необхідно враховувати можливий вплив переоцінки вартості основних засобів);
- за певних умов збільшення частки таких елементів як **незавершене будівництво та довгострокова дебіторська заборгованість** може *негативно вплинути на ефективність діяльності підприємства*, адже вказані активи не беруть участі у виробничому обороті;
- наявність **довгострокових фінансових вкладень** вказує на *інвестиційну спрямованість підприємства*, за умови визнання підприємства неплатоспроможним необхідно вивчити склад і структуру фінансових вкладень, оцінити їх ліквідність і доцільність.

Для детальнішого аналізу
необоротних активів
використовуються показники
придатності та ефективності
використання основних засобів

Оцінюючи *другий розділ активу балансу*, необхідно враховувати, що:

1) збільшення **грошових коштів** на рахунках у банку свідчить, як правило, про *зміцнення фінансового стану*. Наявність значних залишків грошових коштів протягом тривалого часу може бути результатом *неправильного використання оборотних засобів*;

2) збільшення питомої ваги **виробничих запасів** може свідчити про:

- *нарощування виробничого потенціалу* підприємства; прагнення за рахунок вкладень у виробничі запаси захистити грошові активи підприємства від знецінення внаслідок інфляції;

- *нераціональність обраної господарської стратегії*, внаслідок якої значна частина оборотних активів іммобілізована в запасах, ліквідність яких може бути невисокою;

3) зростання **дебіторської заборгованості** не завжди оцінюється негативно.

Збільшення частки оборотних активів у майні може свідчити про:

- **формування мобільнішої структури активів, яка сприяє прискоренню оборотності активів підприємства;**
- **вилучення частини оборотних активів на кредитування споживачів готової продукції та інших дебіторів, що характеризує мобілізацію цієї частини оборотних засобів із виробничого процесу;**
- **згортання виробничої бази;**
- **викривлення реальної оцінки оборотних засобів внаслідок існуючого порядку їх бухгалтерського обліку тощо.**

Таблиця 2. Макет таблиці для аналізу структури оборотних активів за ступенем ризику

Ступінь ризику	Групи оборотних активів	Сума, тис. грн.		Частка групи в загальному підсумку, %		Відхилення	
		на початок періоду	на кінець періоду	на початок періоду	на кінець періоду	абсолютне, тис. грн.	пунктів структури
1. Мінімальний ризик	Наявні грошові засоби						
2. Малий ризик	Дебіторська заборгованість, запаси, готова продукція на складі (масового споживання)						
3. Середній ризик	Витрати майбутніх періодів, інші оборотні активи						
4. Високий ризик	Прострочена та безнадійна дебіторська заборгованість, неліквідні запаси						
РАЗОМ							

У пасиві балансу можливі наступні зміни:

- 1) зростання суми власного капіталу свідчить про збільшення власних джерел фінансування активів і є позитивною тенденцією;
- 2) відсутність довгострокових зобов'язань може бути як позитивною, так і негативною тенденцією залежно від характеру обраної підприємством стратегії розвитку;
- 3) зростання поточних зобов'язань може оцінюватися як позитивна або як негативна тенденція. Таке зростання можна вважати позитивними за умови якщо відсоткові ставки за кредити нижчі за відсоткові ставки за дивідендами. Також зазначене зростання свідчить про довіру кредиторів підприємству, про його позитивний діловий імідж.

IV. Розрахунок основних показників, що характеризують майновий стан підприємства:

- сума господарських засобів, що знаходяться на балансі підприємства

$$ВБ \uparrow$$

- вартість чистих активів підприємства (робочий капітал)

$$РК = ОБА - ПЗ$$

Нормативне значення: > 0

- частка основних засобів у валюті балансу

$$ПВ_{оз} = ОЗ / ВБ$$

- співвідношення необоротних і оборотних активів

$$K_c = \text{НА} / \text{ОБА}$$

- частка активної частини основних засобів

$$\text{ПВ}_{\text{ОЗ}_a} = \text{ОЗ}_a / \text{ОЗ}$$

- коефіцієнт зносу (K_z) та коефіцієнт придатності (K_p) основних засобів

$$K_z = \text{З} / \text{ОЗ}$$

Нормативне значення: <50%

$$K_p = 1 - K_z$$

Нормативне значення: >50%

- коефіцієнт оновлення (Кон.), вибуття (Квиб.) і приросту (К прир.) основних засобів

$$K_{\text{он.}} = \text{ОЗ надх.} / \text{ОЗ к.п}$$

$$K_{\text{виб.}} = \text{ОЗ виб.} / \text{ОЗ п.п}$$

$$K_{\text{прир.}} = (\text{ОЗ надх.} - \text{ОЗ виб.}) / \text{ОЗ п.п}$$

2. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства

Ліквідність – здатність підприємства перетворити свої активи в грошові кошти для покриття боргових зобов'язань. Під ліквідністю активу розуміють його здатність трансформуватися в грошові засоби у процесі передбаченого виробничого процесу.

Платоспроможність – можливість підприємства своєчасно задовольнити платіжні зобов'язання, тобто наявність у суб'єкта господарювання грошових засобів та їх еквівалентів, достатніх для розрахунків за поточними зобов'язаннями, що потребують негайного погашення.

Аналіз ліквідності та платоспроможності здійснюється за наступними етапами:

I. Побудова балансу ліквідності.

Таблиця 4. Аналіз ліквідності балансу, тис. грн.

№ з/п	Групи активів	На початок періоду		На кінець періоду		Групи пасивів	На початок періоду		На кінець періоду		Платіжний надлишок / недостача, тис. грн.	
		Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %		Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	на початок періоду	на кінець періоду
1	A ₁					П ₁						
2	A ₂					П ₂						
3	A ₃					П ₃						
4	A ₄					П ₄						
Баланс						Х						

Таблиця 5. Групування активів підприємства

<i>Групи</i>	<i>Умовне позна- чення</i>	<i>Характеристика</i>
Високо- ліквідні	A_1	Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції
Швидко- ліквідні	A_2	Дебіторська заборгованість, яка буде погашена за умовами договорів, витрати майбутніх періодів
Повільно- ліквідні	A_3	Запаси (сировина й матеріали, незавершене виробництво тощо) та інші оборотні активи (зокрема, дебіторська заборгованість, строк сплати якої минув), необоротні активи та групи вибуття
Важко- ліквідні	A_4	Активи, які передбачено використовувати більше одного року (або операційного циклу, якщо він перевищує рік)

Таблиця 6. Групування зобов'язань підприємства

<i>Групи</i>	<i>Умовне позначення</i>	<i>Характеристика</i>
Найбільш термінові	P_1	Поточні зобов'язання за розрахунками
Коротко- строкові	P_2	Короткострокові кредити та позикові кошти, доходи майбутніх періодів
Довго- строкові	P_3	Довгострокові зобов'язання
Постійні	P_4	Зобов'язання перед власниками з формування власного капіталу

Співвідношення, що характеризують баланс як абсолютно ліквідний:

$$A_1 \geq \Pi_1;$$

$$A_2 \geq \Pi_2;$$

$$A_3 \geq \Pi_3;$$

$$A_4 \leq \Pi_4$$

Використовуючи наведену методику аналізу ліквідності балансу потрібно враховувати наступні недоліки:

- 1) Виникнення помилки при групуванні активів за ліквідністю та пасивів за терміном погашення за даними балансу
- 2) Система нерівностей не враховує покриття платіжної недостачі за групою за рахунок надлишку за попередньою
- 3) Виходячи зі збалансованості активу і пасиву, нерівність системи за четвертою групою буде забезпечена автоматично.

Загальний показник ліквідності ($L_{\text{заг}}$) :

$$L_{\text{заг}} = \frac{(A_1 \times PV_{a_1} + A_2 \times PV_{a_2} + A_3 \times PV_{a_3})}{(П_1 \times PV_{n_1} + П_2 + PV_{n_2} + П_3 \times PV_{n_3})}$$

де PV_a та PV_n – питома вага відповідних груп активів і пасивів у їх загальному підсумку.

Нормативне значення: $L_{\text{заг}} > 1$

Економічна інтерпретація: Показує відношення суми всіх платіжних засобів до суми всіх платіжних зобов'язань з урахуванням їх ліквідності

II. Розрахунок та оцінка показників ліквідності та платоспроможності

1. Робочий капітал

$$\mathbf{РК = ОбА - ПЗ}$$

Умовні позначення: ОбА – оборотні активи; ПЗ – поточні зобов'язання

Нормативне значення: **РК > 0**

Економічна інтерпретація: характеризує суму оборотних засобів, що залишиться у розпорядженні підприємства після погашення всіх поточних зобов'язань

2. Коефіцієнт покриття (K_n)

$$K_n = \frac{ОбА}{ПЗ}$$

або

$$K_{\Pi} = (A_1 + A_2 + A_3) / (\Pi_1 + \Pi_2)$$

Нормативне значення: $K_{\Pi} > 2$

Економічна інтерпретація: характеризує достатність оборотних засобів для покриття поточної заборгованості

3. Коефіцієнт швидкої ліквідності (Кшл)

$$K_{шл} = \frac{ВО + ДЗ + ПФІ + ГК}{ПЗ}$$

або

$$K_{шл} = (A_1 + A_2) / (П_1 + П_2)$$

Умовні позначення: ВО – векселі отримані; ДЗ – дебіторська заборгованість; ПФІ – поточні фінансові інвестиції; ГК – грошові кошти

Нормативне значення: **Кшл > 1**

Економічна інтерпретація: показує, яка частина поточних зобов'язань може бути погашена не тільки за рахунок грошових коштів, але й за рахунок очікуваних фінансових надходжень

4. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кал)

$$K_{ал} = \frac{ПФІ + ГК}{ПЗ}$$

або

$$K_{ал} = A_1 / (Π_1 + Π_2)$$

*Нормативне значення: **Кал > 0,2***

Економічна інтерпретація: характеризує негайну готовність підприємства погасити поточні зобов'язання і визначається як відношення суми грошових коштів підприємства та поточних фінансових інвестицій до суми поточних зобов'язань

5. Частка оборотних засобів у активах (Ч_{ОбА})

$$Ч_{ОбА} = \frac{ОбА}{ВБ}$$

Економічна інтерпретація: показує питому вагу оборотних активів у майні підприємства

6. Загальний показник платоспроможності (К_{пп})

$$K_{пп} = \frac{A1 + A2 + A3}{П1 + П2 + П3}$$

або

$$K_{пп} = \frac{ОбА}{ПЗ + ДстЗ}$$

Нормативне значення: > 1

Економічна інтерпретація: характеризує співвідношення оборотних засобів і залученого капіталу

7. Інтегральний показник платоспроможності (Піп)

$$Піп = \frac{Кал}{0,2} + \frac{Кшл}{1} + \frac{Кп}{2}$$

Нормативне значення: $Піп > 3,0$

Економічна інтерпретація: дозволяє в цілому оцінити платоспроможність підприємства

Кредитоспроможність – це фінансовий стан, який дозволяє отримати кредит і своєчасно його повернути.

3. Аналіз фінансової стійкості підприємства

Фінансова стійкість підприємства –
це його платоспроможність в часі з
дотриманням умови фінансової
рівноваги між власними та залученими
джерелами

Під час аналізу фінансової стійкості необхідно дати відповідь на наступні питання:

- яка структура джерел фінансування;
- наскільки підприємство незалежне від зовнішніх джерел фінансування;
- як змінюється рівень цієї незалежності і чи здатне підприємства підтримувати бажану структуру;
- чи відповідає співвідношення активів і джерел утворення майна підприємства завданням його діяльності?

Послідовність проведення аналізу фінансової стійкості:

I. Загальна оцінка фінансової стійкості :

- стійкості капіталу (оцінка стійких пасивів);
- ресурсної стійкості (оцінка взаємодії з постачальниками);
- стійкості управління (адекватності організаційної та виробничої структури підприємства обраній стратегії розвитку та ринковій кон'юнктурі).

II. Визначення типу фінансової стійкості підприємства

1. Наявність власних оборотних засобів (H_v):

$$H_v = BK - HA$$

де BK – власний капітал, HA – необоротні активи.

2. Наявність довгострокових джерел формування запасів (H_d):

$$H_d = H_v + D_{стЗ}$$

3. Показник загальної величини джерел формування запасів (H_z):

$$H_z = H_d + ПЗ$$

1) Надлишок (+) або недостача (–) власних оборотних засобів ($\pm H_B$):

$$\pm H_B = H_B - Z,$$

де Z – вартість запасів.

2) Надлишок (+) або недостача (–) довгострокових джерел формування:

$$\pm H_D = H_D - Z$$

3) Надлишок (+) або недостача (–) загальної величини джерел формування запасів:

$$\pm H_3 = H_3 - Z$$

Таблиця 7. Методика визначення типу фінансової стійкості підприємства

Система умов	Тип фінансової стійкості			
	Абсолютна стійкість фінансового стану	Нормальна стійкість фінансового стану	Нестійкий фінансовий стан	Кризовий фінансовий стан
	$+H_{\text{в}}$	$-H_{\text{в}}$	$-H_{\text{в}}$	$-H_{\text{в}}$
	$H_{\text{в}} = 3$	$+H_{\text{д}}$	$-H_{\text{д}}$	$-H_{\text{д}}$
	—	$H_{\text{д}} = 3$	$+H_{\text{з}}$	$-H_{\text{з}}$
	—	—	$H_{\text{з}} = 3$	—

Абсолютна стійкість фінансового стану
характеризується тим, що сума власних оборотних засобів перевищує вартість запасів суб'єкта господарювання. При цьому спостерігається надлишок власних оборотних засобів або рівність суми власних оборотних засобів і запасів.

Нормальна стійкість фінансового стану
гарантує платоспроможність підприємства,
при цьому вартість запасів суб'єкта
господарювання менша або дорівнює сумі
довгострокових джерел фінансування.

**При абсолютній і нормальній
стійкості фінансового стану
спостерігається високий рівень
доходності та відсутність порушень
платіжної дисципліни.**

Нестійкий (передкризовий) фінансовий стан

характеризується тим, що зберігається можливість відновлення платоспроможності за рахунок поповнення власного капіталу та збільшення власних оборотних засобів, а також додаткового залучення довгострокових кредитів.

При нестійкому стані **фінансова стійкість** вважається допустимою, якщо виконуються такі **умови:**

- вартість виробничих запасів разом із вартістю готової продукції дорівнюють або перевищують суму короткострокових кредитів і залучених засобів, що беруть участь у формуванні запасів

$$ВЗ + ГП \geq Кк + ВО + К з. за тов., роб., пос.$$

- вартість незавершеного виробництва разом із витратами майбутніх періодів дорівнюють або менше суми власних оборотних засобів

$$\text{Нез.В} + \text{ВМП} \leq \text{ВК} - \text{НА}$$

Кризовий фінансовий стан (суб'єкт господарювання знаходиться на межі банкрутства), коли грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість не в змозі покрити навіть кредиторської заборгованості та прострочених **ПОЗИК.**

III. Комплексна оцінка фінансової стійкості

Показники оцінки фінансової стійкості підприємства

1. Коефіцієнт автономії (Ka)

$$\mathbf{Ka = BK / BB}$$

Умовні позначення: BK – сума власного капіталу; BB – валюта балансу

Нормативне значення: **0,5-0,7**

Економічна інтерпретація: характеризує залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування

2. Коефіцієнт фінансової залежності (Кфз)

$$\mathbf{Кфз = ВБ / ВК}$$

Нормативне значення: 1,4 – 2

Економічна інтерпретація: показує, яка сума загальної вартості майна підприємства припадає на 1 грн. власного капіталу

3. Коефіцієнт фінансової стійкості (Кфс)

$$\mathbf{Кфс = ВК / ЗК}$$

Умовні позначення: ЗК – сума залученого капіталу

Нормативне значення: **> 1**

Економічна інтерпретація: характеризує частку власного капіталу у залученому

4. Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу ($K_{сЗКіВК}$)

$$K_{сЗКіВК} = ЗК / ВК$$

Нормативне значення: < 1

Економічна інтерпретація: характеризує частку залученого капіталу у власному

5. Коефіцієнт стійкості фінансування (Кст.ф)

$$\text{Кст.ф} = (\text{ВК} + \text{ДстЗ}) / \text{ВБ}$$

Умовні позначення: ДстЗ – довгострокові зобов'язання.

Нормативне значення: **0,8-0,9**

Економічна інтерпретація: показує частину майна підприємства, яка фінансується за рахунок довгострокових джерел

6. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу (Ккзк)

$$\text{Ккзк} = (\text{ДстЗ} + \text{ПЗ}) / \text{ВБ}$$

Умовні позначення: ПЗ – сума поточних зобов'язань

Нормативне значення: $< 0,5$

Економічна інтерпретація: характеризує частку залученого капіталу в загальній сумі капіталу підприємства

7. Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами (К_{звобз})

$$K_{звобз} = (BK - HA) / ОБА$$

Умовні позначення: HA – вартість необоротних активів;
ОБА – вартість оборотних активів

Нормативне значення: > 0,1

Економічна інтерпретація: відображає, яка частина оборотних активів фінансується за рахунок власних засобів

8. Коефіцієнт страхування бізнесу (К страх.)

$$\mathbf{К\ страх. = Рез.К / ВБ}$$

Умовні позначення: Рез.К – сума резервного капіталу

Нормативне значення: **> 0,2**

Економічна інтерпретація: показує суму капіталу, який зарезервовано підприємством на кожну гривню майна